

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

kunta

Vastaajatahon virallinen nimi

Kalajoen kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Anne Mäki-Leppilampi

anne.maki-leppilampi@kalajoki.fi

p. 044-4691546

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Perusturvalautakunta 17.9.2020

Kaupunginhallitus 21.9.2020

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Maakunnalle siirtyvällä sote-järjestämisvastuulla ei pelkästään ole vaikutusta väestöryhmien väliseen yhdenvertaisuuteen. Tehokkaiden ja vaikuttavien toimintatapojen käyttöönotto ja palveluiden saatavuus parantavat yhdenvertaisuutta ja parhaimmillaan kaventavat terveyseroja.

Aikaisemmissa sote-valmisteluissa ja paikallisesti on tehty kehittämistyötä, joka on kohdennettu palveluihin ja toimintatapoihin. Tämänkaltaisella työllä saavutetaan hyviä vaikutuksia. Nyt lausunnolla olevan esitysluonnoksen mukainen massiivinen hallinnollinen uudistus voi vaarantaa alueilla tehtävän kehitystyön.

Esitys vähentäisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevat tahot 21:een. Maakunnan kokoisella järjestäjällä olisi ainakin osalla näistä alueista paremmat edellytykset järjestää palvelut siten, että väestön terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat ja palvelujen yhdenvertainen saatavuus voidaan paremmin turvata. Sosiaali- ja terveystalvveluilla on vahvat rajapinnat kunnan muihin palveluihin, erityisesti sivistys- ja vapaa-aikatoiminnan palveluihin. Esitysluonnoksesta tämä yhteys jää vähälle huomiolle.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä tavoitteet pelastustoimen palveluiden yhdenvertaisen toteutumiseksi. Pelastustoimella ja Sotella sekä peruskunnilla on yhteisiä rajapintoja toiminnallisesti ja myös varautumisessa. Näiden osalta saumaton yhteistyö tulee turvata ja välttää päällekkäisyydet.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Esitysluonnoksessa hyvin merkittävä osa paikallista itsehallintoa sekä talouden että toiminnan näkökulmasta siirretään pois kunnallisen itsehallinnon piiristä. Sote-maakuntien itsehallintoa on rajoitettua erityisesti talouden osalta. Sosiaali- ja terveystalvvelujen toiminnalle annetaan kansalliset talousrajoitteet ja mm. sote-maakuntien investointeja ohjataan tiukasti.

Sote-maakuntalaissa säädetään alueen asukkaiden oikeuksista osallistua ja vaikuttaa sote-maakunnan toimintaan. Sote-maakunnan ylimmän päätöksentekuelimen, sote-maakuntavaltuuston, valinta suorilla vaaleilla vahvistaa hallinnon kansanvaltaisia piirteitä. Äänioikeuden lisäksi asukkailla olisi äänestys-oikeus sote-maakunnan kansanäänestyksissä. Lisäksi asukkailla ja palvelujen käyttäjillä olisi oikeus osallistua ja vaikuttaa sote-maakunnan toimintaan tekemällä aloitteita. Maakuntahallituksen tulee lisäksi asettaa sote-maakunnan vaikuttamistoimielimet. Näiltä osin vaatimusten ja asioiden toteutuessa demokratia toteutuu riittävällä tavalla.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei pääosin [ei - näyttää rajoittavan ja ohjaus tulee tiukasti, rahoitus rajattu]

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Sote-maakuntalain 121 § mukaiset sote-maakunnan arviointimenettelyn kriteerit on vielä syytä tarkistaa. Sote-maakunta, jolla on perustellut syyt tehdä merkittäviä investointeja, täyttää todennäköisesti hyvin herkästi ainakin yhden kriteereistä, mikä laukaisee arviointimenettelyn. Arviointimenettelyn edellytyksenä tulisi olla kaikkien mainittujen kriteereiden täytyminen.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Valtion sote-maakuntiin kohdistama ohjaus on hyvin monimuotoista ja vahvaa. Voidaan perustellusti kysyä, toteutuuko sote-maakunnissa perustuslain 121 § mukainen itsehallinto. Erytisen ongelmallista valtion ohjauksessa on sen monikanavaisuus. Em. ohjauksen elementit osoittavat, että sote-maakuntia tullaan taloudellisesti ohjaamaan valtiovarainministeriöstä ja toiminnallisesti sosiaali- ja terveysministeriöstä (pelastustoimen osalta sisäministeriöstä). Riskinä on, että ohjaus on keskenään erisuuntaista. Valtion ohjauksen tulee tapahtua yhden toimijan kautta. Tällä toimijalla tulee olla vastuu sekä sote-maakunnan järjestämien palvelujen taloudesta että toiminnan laadullisista kysymyksistä.

Em. monikanavainen ohjaus tulee esille mm. neuvottelukunnissa, joita on lakiluonnoksissa jokaiselle ministeriölle omansa. Neuvottelukuntia tulee olla vain yksi, kaikkien ministeriöiden yhteinen.

Lakiesityksen rahoitusmalli korostaa rahoituksen tarveperusteisuutta. Lakiesitykset sisältävät kustannusten kasvun hillintään kannustavia elementtejä. Maakunnan ensimmäisten toimintavuosien rahoituksen riittävyyteen sisältyy riskejä mm. rahoituksen laskentaperiaatteisiin ja muutuskustannuksiin liittyen. Lakiesitykset tai vaikutusten arvioinnit eivät sisällä selkeää määrittelyä muutuskustannusten kompensatiosta maakunnille. Erityisesti huomioita tulee kiinnittää ICT-kustannuksiin ja palkkojen harmonisointiin. On arvioitu, että koko maan tasolla palkkaharmonisoinnin kustannukset olisivat n. 60 - 560 miljoonaa euroa. Tuomioistuinten viimeaikaiset ratkaisut antavat viitteitä siitä, että harmonisoinnin kustannus tulee olemaan todennäköisesti ennemminkin arvion yläpäässä.

Valtion ohjaus maakuntien investointeihin liittyen on vahvaa. Rahoitusmallin ongelmaksi voi muodostua maakuntien mahdollisuudet varautua tulevien investointien rahoitustarpeeseen (korjausvelka ja uudet investoinnit). Tarvitaan tarkempaa määrittelyä siitä, miten turvataan rahoituksen riittävyys niissä maakunnissa, joissa on tiedossa mittavia kiinteistöinvestointeja, kuten esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalle rakennettava Tulevaisuuden sairaala. Myös tässä haasteeksi tulee malli rahoituksen takautuvasta oikaisusta koko maan tasolla.

Maakuntien rahoituslaissa valtio huomioisi palvelutarpeen vaikutusta valtion rahoituksessa. Näin ei ole tapahtunut kuntien valtionosuudessa, vaan valtionosuuksia on leikattu jo pitkään. Kunnat ovat tehostaneet toimintaansa ja vastaava tehokkuus tulee varmistaa myös maakuntien toteuttamissa sotepalveluissa.

Maakunnan autonomista asemaa uhkaa maakuntien rahoituksen liian tiukka kansallinen ohjaus. Tämä vaikuttaa palvelutasoon myös paikallistasolla. Investointien osalta olisi tärkeää, ettei investoinneista ja lainanotosta päättäminen keskittyisi liiaksi ja tarkastelu tapahtuisi liian yhteismitallisesti huomioimatta maakuntien erilaisia tarpeita. Pahimmillaan liian säädellyt investoinnit ja raamiajattelu uhkaavat tasa-arvoisten palveluiden tuottamista alueiden sisällä

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalouden yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä pääosin

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin [Esitetyn sote-maakuntalain mukaan maakunnalla on järjestämisvastuu säädettyjen tehtävien hoitamisesta ja se päättää, muun ohella, palvelujen tuottamistavasta (7 §). Ehdotuksen mukaan sote-maakunta voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Palveluseteteistä on säädetty erikseen. Palveluseteli tulee edelleen olla mahdollinen toteuttamistapa tulevissa maakunnissa. Ehdotus vastaa lähtökohdiltaan kuntalain nykyisiä säädöksiä.]

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei [Esityksen 12 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa vuokratyövoimaa voidaan käyttää täydentämään sote-maakunnan oman ammattihenkilöstön työpanosta sellaisiin palveluihin, joita se voi hankkia yksityisiltä palvelun tuottajilta. Tämän lisäksi vuokratyövoiman täydentävä käyttö olisi sallittua ympärivuorokautisen kiireellisen hoidon ja päivystyksen palveluissa. Vuokratyövoiman käyttö tulisi sallia myös kokonaispalveluna, jotta tarvittava erityisosaaminen voidaan palveluissa turvata.]

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä [Sote-maakuntien tulee voida sopia siitä, miten ja missä palveluja tuotetaan siten, että maakuntarajat eivät muodosta esteitä tarpeen mukaisten palvelujen käytölle. Jos asiakkaan tarvitsemat palvelut ovat saatavissa liikenteellisesti tai muutoin paremmin naapurimaakunnasta, tämän on voitava toteutua vaivatta. Erittäin tärkeä asia varsinkin maakuntarajalla oleville kuntalaisille.]

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

12 ja 12a §:t rajoittavat sote-maakunnan oikeutta käyttää ostopalveluja ja vuokratyövoimaa palvelujen tuottamisessa. Lainsäädännön tulee mahdollistaa monituottajamalli ja sen vuoksi esitetyt rajoituksia on syytä lieventää.

25 § mukaisia arviointimenettelyn kriteerejä tulee tarkistaa. Esitetyt kriteerit ovat tulkinnanvaraisia ja yhdenkin täytyminen laukaisee arviointimenettelyn. Arviointimenettelyn edellytyksenä tulee olla useamman mainitun kriteerin täytyminen ja kriteereihin tulee lisätä maininta niiden toteutumisesta pitkäaikaisesti.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Uudistuksella on merkittävä vaikutus Kalajoen kaupunkiin. Kalajoen kaupunki on tuottanut laadukkaat ja kustannustehokkaat sote-palvelut myös Merijärven kunnalle ja osassa palveluita myös laajemmalle alueelle (ympäristöterveydenhuolto). Ensisijainen etenemismalli olisi organisaatiomme näkökulmasta ollut evoluutiomalli. Nykyiset hyvin toimivat organisaatiot olisivat jatkaneet ja toiminta laajentunut ja toimimattomat palvelutuotantokokonaisuudet olisi korvattu uudella tai yhdistyneet muihin. Moniportainen järjestämis- ja tuottamisorganisaatio tulee lisäämään byrokratiaa ja nostamaan hallinnon kustannuksia. Tämä osaltaan vaikuttaa tuotantoon jäävän rahoituksen suuruuteen ja voi aiheuttaa palvelujen heikkenemistä tai että säästötavoitteista jäädään.

Nykyiset yhteistoiminta-alueet olisi voitu lainsäädännöllä tiiviimmin ohjata tekemään yhteistyötä ja työnjakoa. Jokilaaksojen sote-yhteistyössä on tehty laajaa selvitystyötä ja yhdenmukaistettu palvelukriteerejä. Osassa palvelutuotantoa on löydetty merkittäviä eroavaisuuksia, jotka eivät kaikki selity suuremmalla palvelutarpeella ja sairastavuudella. Näihin kohtiin on tehty suunnitelmaa säästöpotentiaalin realisoimisesta kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Tällainen tarkastelu johtaa luonnolliseen yhteistyön lisääntymiseen ja työnjakoon, jossa kaikki eivät jatkos- sa tuottaisi itse kaikkea. Mallissa on asiakas keskiössä ja suunnitelmia ei rajoita organisaatiokerrostumat.

Oman palvelutuotannon lisänä on perinteikkäästi hyödynnetty yksityisiä palveluntuottajia sekä kunta- ja maakuntarajat ylittäviä yhteistyökumppaneita. Näillä toimenpiteillä asukkaat ovat saaneet joustavasti palveluita kohtuullisissa aikarajoissa.

Pitkäjänteinen ennaltaehkäisevä työ on tuottanut tulosta ja saanut korjaavien toimenpiteiden kustannukset pysymään kohtuullisina. Näistä on lukuisia hyviä esimerkkejä.

Esitetystä mallissa hyvinvoinnin edistäminen sirpaloituu eri organisaatioihin. Riskinä on se, että kukaan ei kanna kokonaisvastuuta, varhainen puuttuminen ja tuki jää liian vähälle huomiolle ja tämä johtaa inhimillisesti ja taloudellisesti katsoen huonoon lopputulokseen. Karkeana esimerkkinä lastensuojelussa voi tapahtua osaoptimointia, koulun tai varhaiskasvatuksen puolesta esitetään lapsen sijoittamista, koska kustannukset maksaa maakunta. Keveämmät toimenpiteet jäävät toteuttamatta.

Uudistuksen rakennejärjestelyt aiheuttavat kunnille kustannuspaineita siirtymävaiheessa ja kuntien investointimahdollisuuksien heikkeneminen vaikuttaa kielteisesti kokonaistalouden kehitykseen.

Esitetyn sote-maakuntalain mukaan maakunnalla on järjestämisvastuu säädettyjen tehtävien hoitamisesta ja se päättää, muun ohella, palvelujen tuottamistavasta (7 §). Ehdotuksen mukaan sote-maakunta voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden

maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Palveluseteteistä on säädetty erikseen eli ne ovat edelleen mahdollisia toteuttamistapoja tulevissa maakunnissa. Ehdotus vastaa lähtökohdiltaan kuntalain nykyisiä säädöksiä.

Kalajoen kaupunki järjestää sosiaali- ja terveystalvet monituottajamallia hyödyntäen. Näin on voitu lisätä palvelujen tuottavuutta ja hillitä osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvua. Uudistuksessa tulee turvata monituottajuuden jatkuminen.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaita

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

-

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

-

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaita.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei pääosin [Sote-maakunta ja kunta tekevät toimitilojen hallinnasta vuokrasopimuksen siten, että se on voimassa vähintään 31 päivään joulukuuta 2025 asti. Sote-maakunnalla on oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloa yhdellä vuodella ilmoittamalla siitä kunnalle viimeistään 12 kuukautta ennen vuokrasopimuksen voimassaolon päättymistä. Edellä 2 momentissa tarkoitettussa vuokrasopimuksessa sovitun vuokran on katettava vuokrasopimuksen kohteena olevaan toimitilaan liittyvät kohtuulliset pääoma- ja ylläpitokustannukset. Tarkempia säännöksiä vuokran määräytymisestä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Sote-kiinteistöomaisuuteen liittyvät riskit tulee järjestelyssä kohdentaa pääosin sille osapuolelle, joka omilla toimillaan pystyy vaikuttamaan kiinteistöjen käyttötarpeeseen. Mikäli lainvalmistelussa edetään lakiluonnoksessa esitetyn ratkaisun pohjalta, tulee varmistaa, ettei kunnille aiheudu omistamiinsa sote-kiinteistöihin liittyviä taloudellisia riskejä ja seuraamuksia.]

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

kyllä pääosin [Sote-maakunnalle siirtyy sen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat. Osa irtaimesta on arvoltaan merkittävää, josta tulisi maksaa kohtuullinen korvaus kunnille.]

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

kyllä pääosin

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei pääosin [Hallinnollinen valmistelu voi käynnistyä vasta, kun sote-uudistusta koskeva lainsäädäntö on hyväksytty eduskunnassa. Aikataulu tulee muodostumaan haastavaksi. Lakiluonnoksen mukaan väliaikainen valmistelutoimielin voi tehdä sopimuksia vain määräajaksi vuoden 2023 loppuun asti. Sote-maakunnan perustamiseen liittyvät hankinnat ja sopimukset mm. tietojärjestelmien osalta edellyttävät valmistelu- ja hankinta-aikaa, sopimusten pysyvyyttä ja riittävää rahoitusta.]

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Kunnilla on varmuus soten ja pelastustoimen toimitilojen vuokraajasta vain kolme vuotta uudistuksen voimaantulon jälkeen. Kuntien sote-kiinteistöt muodostavat kunnille taloudellisen riskin. Riski realisoituu, mikäli sote-maakunta keskittää tulevaisuudessa palvelutuotantoansa tai jos kiinteistö muutoin todetaan sote-maakunnassa tarpeettomaksi. Keskittämisen tai muun tehostamisen seurauksena osa kuntien omistamista toimitiloista jää tyhjiksi. Lainsäädäntöön on

tehtävä kirjaukset kuntien kiinteistöriskien kompensatiomenettelystä tai kiinteistöt siirtyvät tulevalle maakunnalle ja kunnat saavat tasearvon mukaisen korvauksen siirrosta.

§ 31 sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien taseeseen kertyneet alijäämät tulee kattaa ennen kuin kuntayhtymät siirretään sote-maakuntaan. Vuoden 2020 koronatilanteen takia sairaanhoitopiireille on muodostumassa alijäämää ja yleinen taloustilanne kunnissa heikkenee. Alijäämäkustannuksia ei voi vyöryttää pelkästään kuntien maksettavaksi vaan valtion tulee vastata kaikista koronan aiheutumista lisäkustannuksista.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnalla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

-

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

-

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

-

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1

päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

-

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Esityksestä puuttuu laskelmat, miten uudistus parantaa julkisen talouden kestävyysvajetta. Parempi lopputulos saavutettaisiin edelleen kehittämällä kuntavetoista järjestelmää ja korvaamalla toimimattomia osioita uusilla.

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

kyllä pääosin

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Kuntien taloudellisen kantokyvyn varmistaminen on ehdoton edellytys sille, ettei sosiaali- ja terveystalouden uudistus vaaranna muita kunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita tai muuten kuntien elinvoimaisuutta. Uudistus rankaisee niitä kuntia, jotka ovat keskimääräistä tehokkaammin tuottaneet sote-palvelut ja joiden tulopohjasta siirtyy maakunnalle menoja suurempi osuus. Kunnan pitäisi saada vastaava hyöty tehokkuudestaan myös jatkossa suurempana tasausrajana (esitetty 60 % tulojen ja menojen erotuksesta, tulisi olla vähintään 85 %). Kunnalle kohdistuu 40 % omavastuusta kohtuuton paine kohdistaa sopeuttamista kunnalle jäljelle jääviin tehtäviin ja heikentää kunnan taloudellista kantokykyä (saattaa johtaa kriisikuntien määrän kasvuun).

Esityksessä on ehdotettu, että kuntien tulorahoitus vähenisi myös yhteisöveron osalta kuntien jako-osuuden pienentyessä. Tämä on huolestuttava suunta, sillä yhteisö-vero on kunnan elinvoimaisuuden mittari ja aito kannustin kehittää kunnan elinkeinoja ja toimintaympäristöä.

Yhteisövero tulisikin tulouttaa kuntaan vahvemmin, sillä se ei kytkeydy yhtä suorasti sosiaali- ja terveystalouteen, vaan kuntiin jäävän elinvoimatehtävän toteuttamiseen.

Lisäksi on pidettävä huoli, että kuntien sote-kiinteistöistä saama vuokra on riittävä, sillä kuntien tulopohjan puolittuessa niille jää sote-kiinteistöjä koskevat vieraat pää-omat sekä kiinteistöjen kunnossapitovastuu. Nämä eivät saa rasittaa muita kunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita tai elinvoiman kehittämistä.

Peruslain kannalta on olennaista huomata lisäksi, ettei kuntien autonomiaa tule vaarantaa. Esimerkiksi vuoden 2023 kunnallisveron määrittelyssä kuntien mahdollisuus veroprosentin ja siten toimintansa rahoituksen määrittelyyn on sidottu.

Monipaikkaisuuden lisääntymisen tuomien tarpeiden vuoksi on myös harkittava, tuleeko väestön vapaa-ajan asuminen huomioitava suunniteltaessa verotuksellisia ratkaisuja. Pandemia on osoittanut, että myös niiden harvaan asuttujen alueiden palveluiden on voitava tarjota asukaslukea suurempaa kapasiteettia vastatakseen mahdolliseen vapaa-ajan asukkaiden palvelutarpeeseen. Samalla verorahoitus kohdistuu kyseisten henkilöiden osalta vakituiselle asuinpaikkakunnalle. Tämä haaste olisi paikallaan ratkaista uudistuksen yhteydessä.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei pääosin

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

ks. ed. vapaamuotoinen kohta (57)

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde

sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

-

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

-

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

-

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

-

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

-

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Lisäksi Kalajoen kaupunki lausuu valmistellusta erillisten kysymyksiin vastausten ohella seuraavaa:

Valmisteltu uudistus on lähdetty tekemään kaavamaisesti ja ideologisesti uskoen isomman järjestäjäorganisaation automaattisesti johtavan parempiin palveluihin ja alhaisempiin kustannuksiin. Suomessa on kansainvälisessä vertailussa pärjätty kohtuullisen hyvin sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä. Kuntapohjaisessa järjestelmässä on tehty hyvää työtä ja esimerkiksi viimeaikaisen Covidepidemian osalta paikallinen varautuminen ja epidemian hoito on pääsääntöisesti onnistunut hyvin. Yhteistyö erikoissairaanhoidon ja paikallisten toimijoiden välillä on toiminut hyvin.

Nykyiset yhteistoiminta-alueet olisi voitu lainsäädännöllä tiiviimmin ohjata tekemään yhteistyötä ja työnjakoa. Jokilaaksojen SOTE-yhteistyössä on tehty laajaa selvitystyötä ja yhdenmukaistettu palvelukriteerejä. Osassa palvelutuotantoa on löydetty merkittäviä eroavaisuuksia, jotka eivät kaikki selity suuremmalla palvelutarpeella ja sairastavuudella. Näihin kohtiin on tehty suunnitelmaa säästöpotentiaalin realisoimisesta kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Tällainen tarkastelu johtaa luonnolliseen yhteistyön lisääntymiseen ja työnjakoon, jossa kaikki eivät jatkossa tuottaisi itse kaikkea. Mallissa on asiakas keskiössä ja suunnitelmia ei rajoita organisaatiokerrostumat.

Myös nykymallissa on toimimattomia osia ja palvelujen tuottajia. Kyse voi olla siitä, että organisaatiossa ei onnistuta tekemään palvelutuotannon järjestämisen kannalta järkeviä ratkaisuja. Kyse voi olla myös siitä, että resursointi on yksinkertaisesti liian matalalla tasolla hoidettaviin tehtäviin suhteutettuna. Tehokkaampi tapa olisi puuttua ja tukea muutosten tekemistä niissä organisaatioissa, joissa ei päästä tehokkaaseen ja vaikuttavaan palvelutuotantoon. Ratkaisuna voisi tällöin olla taloudellisen resurssin arvioinnin ohella saneeraus, uudelleenorganisointumisen, kumppanien hakeminen ja joissakin tapauksissa järjestämisvastuun siirtäminen. Samalla jo hyvin toimivia kuntapohjaisia palvelujen järjestämisorganisaatioita tulisi luonnollisesti jatkuvasti kehittää. Palvelujen käytön volyyymilla mitaten valtaosa kuntapohjaisista järjestämisorganisaatioista on sellaisia, joilla on edellytykset hyvään palvelutuotantoon.

Joillakin erittäin pienillä kunnilla saattaa olla haasteellista selvittää yksin palvelujen järjestämisestä, mutta sen vuoksi ei tulisi romuttaa koko kuntapohjaista järjestelmää. Yksi toimiva malli voi olla järjestämisvastuun siirtäminen suuremmalle kaupungille tai kuntayhtymälle, kuten Merijärven kunta on onnistuneesti sopinut Kalajoen kaupungin kanssa.

Nyt valmistellun uudistuksen toteutuksessa on erittäin suurena riskinä, että tuhoetaan paljon hyvin toimivaa palvelutuotantoa ja tilalle tulee kaavamaisesti tuotettua byrokraattista ja kallista palvelutuotantoa. Hieman eri tavoilla järjestetyn hyvän palvelutuotannon sijaan tulee yhdenmukaisesti järjestettyä keskinkertaista ja kalliimpaa palvelutuotantoa.

Tehokkaan ja vaikuttavan paikallisen palvelun tuottamisessa paras tapa organisoitumisessa on kuntapohjainen järjestelmä. Tämä ei välttämättä edellytä edes valtavan isoa kaupunkikokoa. Kalajoki on hyvä esimerkki onnistuneesta SOTE-palvelutuotannosta. Kalajoen kaupungilla on kokonaisjärjestämisvastuu paikallisista palveluista ja yhteistyö eri sektoreiden välillä toimii saumattomasti. Kokonaisjärjestämisvastuu, hyvä paikallistuntemus ja potentiaalisten asiakkaiden tunnistaminen hyvissä ajoin, mahdollistaa vaikuttavan ennaltaehkäisevän toiminnan.

Oman palvelutuotannon lisänä on perinteikkäästi hyödynnetty yksityisiä palvelutuottajia sekä kunta- ja maakuntarajat ylittäviä yhteistyökumppaneita. Näillä toimenpiteillä asukkaat ovat saaneet joustavasti palveluita kohtuullisissa aikarajoissa.

Pitkäjänteinen ennaltaehkäisevä työ on tuottanut tulosta ja saanut korjaavien toimenpiteiden kustannukset pysymään kohtuullisina. Näistä on lukuisia hyviä esimerkkejä.

Esitettyssä mallissa hyvinvoinnin edistäminen sirpaloituu eri organisaatioihin. Riskinä on se, että kukaan ei kanna kokonaisvastuuta, varhainen puuttuminen ja tuki jää liian vähälle huomiolle ja tämä johtaa inhimillisesti ja taloudellisesti katsoen huonoon lopputulokseen. Karkeana esimerkkinä lastensuojelussa voi tapahtua osaoptimointia, koulun tai varhaiskasvatuksen puolesta esitetään lapsen sijoittamista, koska kustannukset maksaa maakunta. Keveämmät toimenpiteet jäävät toteuttamatta.

Kalajoen kuntapohjaisella toimintatavalla olemme onnistuneet takaamaan nopean hoitoon pääsyn ja muutoinkin lyhyet odotusajat palvelujen saatavuudessa. Seurauksena on ollut inhimillisesti ja taloudellisesti järkevä palvelutuotanto. Esimerkiksi SOTE-kustannuksemme alittaa selvästi valtakunnan keskimääräisen tason, vaikka sairastavuutemme on valtakunnan keskimääräistä tasoa.

Esitetyn uudistuksen toteutuessa kuntien taloudellinen asema heikkenee ja riskit lisääntyvät. Yhtenä esimerkkinä, jota ei voi millään muotoa pitää hyväksyttävänä on SOTE-kiinteistöjen käsittely uudistuksen yhteydessä. Kunnat ovat rakentaneet runsaasti SOTE-kiinteistöjä asukkaiden palvelutarpeisiin perustuen. Uudistuksessa on ajateltu, että velat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen ja uusi toimija tekee vain lyhyen määräaikaisen vuokrasopimuksen. Mikäli vuokrasuhde päättyy, on täysin teoreettista järjestää SOTE-kiinteistöille jotain uutta käyttöä. Tämän ongelman ratkaisuksi ei riitä mahdollinen harkinnanvarainen avustus kunnille. Mikäli uudistus toteutetaan kiinteistöt tulee lunastaa kunnilta vähintäänkin tasearvoilla. Tämän jälkeen on luontevaa, että uusi toimija tekee ratkaisut esimerkiksi palveluverkosta ja harkitsee yhtenä osana järkevän kiinteistöjen uudistamistahdin.

Palvelutuotannon järjestämisen ja ohjauksen siiloutuminen valtakunnan tasolla eri ministeriöiden ohjaukseen aiheuttaa sekavuutta hallintoon ja lisäksi on riskinä, että talouden ja toiminnan ohjaus eriytyy entisestään. Maakuntatasolla on suurimpana riskinä palvelujen jakaantuminen paikallistasolla eri organisaatioiden hoidettavaksi. Kunnallisen palvelutuotannon hajauttamisen sijaan vaikuttavampaa ja taloudellisesti tehokkaampaa palvelua saataisiin keräämällä palvelutuotantoa nykyistä enemmän paikallistasolla palvelutehtävistä asianmukaisesti suoriutuvien kuntien hoidettavaksi.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Mäki-Leppilampi Anne
Kalajoen kaupunki

Juvonen Otso
Kalajoen kaupunki, yleishallinto